

Sprog i Norden

Titel: Skandinavisk i kontakt med indvandrersprog
Forfatter: Pia Quist
Kilde: Sprog i Norden, 2012, s. 1-14 [i hæftet: s. 33-46]
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Skandinavisk i kontakt med indvandrersprog

Pia Quist

Det seneste årti er antallet af undersøgelser, der tager afsæt i sociolingvistiske beskrivelser af urbane, flersprogede ungdomsmiljøer vokset markant i Norge, Sverige og Danmark. Denne artikel giver et overblik over de vigtigste resultater fra den skandinaviske forskning, idet der redegøres for parallelle fund der vedrører ordstilling, bøjning, ordforråd og udtale. Artiklen afsluttes med en kort udredning af verserende diskussioner om den terminologi, som knyttes til forskningen. Kan man tale om etnolekter, multietnolekter, stil eller for eksempel 'sæt af træk'?

De seneste 10-15 år har forskere undersøgt konsekvenser af sprogkontakt mellem nyere indvandrersprog og de skandinaviske sprog blandt unge mennesker, der vokser op i multikulturelle bykvarterer i Skandinavien. I både Danmark, Norge og Sverige har undersøgelser vist, at de unge varierer enkelte grammatiske træk, udtale og ordforråd i forhold til standardsprogene. I regi af det nordiske forskernetværk, MultiNord¹, har vi samlet en stor del af denne skandinaviske forskning i en antologi med titlen *Multilingual Urban Scandinavia* (Quist & Svendsen 2010). Bogen samler for første gang den skandinaviske forskning i unges sprog i multikulturelle kontekster. I denne artikel vil jeg kort opridse nogle af de ens sprogtræk vi finder i byerne Stockholm, Malmø, Göteborg, Oslo, København og Århus. Og jeg vil også komme ind på enkelte forskelle.

Bogens artikler baserer sig alle på en sociolingvistisk interesse for at beskrive variationen i de heterogene urbane sprogsamfund. Det er dog forskelligt om fokus lægges på beskrivelsen af lingvistiske kontaktfænomener i grammatik og udtale, eller om fokus mere lægges på sprogholdninger og de identitetskonstruktioner som den sproglige variation hænger sammen med. Men fælles

1 Multinord er et forskernetværk, der samler sprogforskere i alle de nordiske lande, men først og fremmest Norge, Sverige og Danmark, da det er her de store byer med større grupper af indvandrere er placeret. Det faglige fokus er nye sproglige praksisser i storbykvarterer præget af forskellige sprog og kulturer. Netværket har mødtes ved tre seminarer i hhv. København, Oslo og Stockholm, støttet af blandt andet NordPlus og Fonden for Dansk-Norsk samarbejde.

for alle undersøgelser der præsenteres i bogen, er at de inkluderer alle unge mennesker i urbane kontekster – altså ikke kun dem der i andre sammenhænge kaldes *tosprogede*. Man er interesseret i at beskrive de fælles sprogpraksisser som er resultater af de særlige demografiske forhold der gør sig gældende i etnisk og sprogligt blandede bykvarterer. Dette perspektiv bygger videre på en tradition som den svenske sprogforsker Ulla-Britt Kotsinas introducerede i Skandinavien så tidligt som i 1980'erne (f.eks. Kotsinas 1988). Hendes arbejde med det såkaldte *rinkebysvensk* blev banebrydende idet hun netop flyttede forskningen i de unge tosprogedes sprog fra andetsprogsforskningen til sociolingvistikken. Det vil sige, i stedet for at gå til beskrivelsen af de unges sprog som tileggersprog – noget de var i gang med at tilegne sig – beskrev hun de unges sproglige variationer som var de (nye) dialekttræk – på samme måde som en dialektforsker ville beskrive enhver anden stockholmsk dialekt eller sociolekt. Selvom det dialektperspektivet er blevet diskuteret og kritiseret (Madsen 2008, Quist 2008, Fraurud & Bijvoet 2010), er det blandt de skandinaviske forskere siden Kotsinas blevet en udbredt og ukontroversiel praksis at lægge et sociolingvistisk perspektiv – og ikke et andetsprogs perspektiv – på de unges sprog (Svendson & Quist 2010)².

Der er flere gode grunde til at samle og sammenholde resultaterne fra de svenske, norske og danske undersøgelser. Landene har i efterkrigsperioden, og specielt siden 1970'erne, haft en stigende indvandring fra ikke-vestlige lande til storbyerne. I Sverige er denne proces begyndt lidt tidligere, og man har her en højere andel af indvandrere sammenlignet med Danmark og Norge. Indvandrere og efterkommere udgør i Danmark og Norge cirka 11 % af de samlede befolkningsantal på henholdsvis cirka 5,5 og 4,8 millioner mennesker. I Sverige er andelen cirka 17 % af den samlede befolkning på cirka 9,2 millioner (tallene er fra 2009/2010³). Disse forskelle kan muligvis forklare at det netop var i Sverige de første undersøgelser af unges nye måder at variere sprog på blev beskrevet. Der var slet og ret tidligere tale om sprogkontaktsituationer som førte til de sprogstilarter der siden er blevet benævnt blandt andet *rinkebysvensk*.

Trods Sveriges forspring er det dog rimeligt at hævde, at velfærdsstaterne Sverige, Norge og Danmark har gennemgået sammenlignelige demografiske

2 Der har vist sig stor international interesse for bogen om de skandinaviske undersøgelser. Det kan muligvis skyldes netop det sociolingvistiske perspektiv som vi har været relativt tidligt ude med i Skandinavien.

3 Statistics Denmark (2009) web page: <http://www.dst.dk/>;
Statistics Norway (2010), web site: <http://www.ssb.no/english/>;
Statistics Sweden (2009) <http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/>.

og socioøkonomiske udviklinger som har resulteret i særlige – og for socio-lingvisten interessante – vilkår i sprogligt og kulturelt blandede bykvarterer. Dertil kommer at svensk, norsk og dansk har sammenlignelige sprogsystemer som gør det relevant at sammenholde de grammatiske og ordforrådsmæssige variationer (udtalen er lidt vanskeligere at sammenligne – det kommer jeg tilbage til).

De skandinaviske undersøgelser viser at der findes en række træk der til sammen i de enkelte sprogfællesskaber sam-varierer med hinanden. Det skal dog understreges at der ikke er tale om nogen pan-skandinavisk sprogstil i den forstand at unge på tværs af Sverige, Norge og Danmark i fællesskab – for eksempel via medier og online kommunikation – har skabt en fælles sprogstil. Hvad man derimod finder, er lokalt fremspirende sprogstilarter som ser ud til at være konstituerede af parallelle lingvistiske træk. Grunden til parallelterne skal snarere søges i de ensartede sproglige og sociohistoriske kontekster end i et (forestillet) pan-skandinavisk ungt sprogfællesskab.

Grammatiske træk

På baggrund af undersøgelserne i Sverige, Norge og Danmark kan det konstateres at der i alle byerne er fundet variation i forhold til V2-reglen samt grammatisk markering af genus.

I Sverige beskriver Natalia Ganuza (2010; 2008) en tendens til at unge i visse sammenhænge bruger ligefrem ordstilling i kontekster hvor standardsvensk har inversion. For eksempel "Sen hon gick till skolan" i stedet for det standardsvenske "Sen gick hon till skolan". Der findes den tilsvarende tendens i Oslo (Opsahl & Nistov 2010, Opsahl 2009a, c) og København (Quist 2000, 2008), for eksempel på norsk: "Hvis noen står og breaker, alle stopper opp" i stedet for "Hvis noen står og breaker, stopper alle opp" og dansk: "Når man er i puberteten, man tænker mere" i stedet for "Når man er i puberteten, tænker man mere". Opsahl og Nistov finder en klar sammenhæng mellem den situationelle kontekst og brugen af den ligefremme ordstilling. Andelen af brud på V2-reglen er tre gange så høj i uformelle samtaler mellem de unge end i de mere formelle interview med forskere. Og dette på trods af at antallet af mulige grammatiske kontekster for non-inversion er højere i interviewene. Ganuza i Sverige viser ydermere at der forekommer flere brud på V2-reglen når de unge i hendes undersøgelse engagerer sig ekstra meget i en samtale – når de træder ind i det der kaldes *high involvement speech style* (Ganuza 2010: xx). Variation i V2-reglen ser altså ud til at være karakteristisk for uformel sprogbrug i venskabsgrupper, men mindre karakteristisk uden for venskabsgrupperne i mere formelle sammenhænge.

Det er en pointe i alle undersøgelserne af V2-variationen, og specielt i Ganuzas publikationer, at ikke alle unge i de flersprogede urbane miljøer benytter denne mulighed for variation. Og der er heller ingen af de unge der bruger non-inversion konsekvent i alle sætninger i alle samtaler. Alligevel ser variation i V2-reglen ud til at være et etableret stiltræk som kan indekseres "ung, flerkulturel storby-person". Roger Källström (2010) har undersøgt hvordan V2-variation bruges som et litterært greb i ny svensk litteratur. I romanen *Et ögon rødt* af den svenske forfatter Jonas Hassen Khemiri bruger jeg-fortælleren konsekvent ligefrem ordstilling hele romanen igennem. Det er et litterært performativt greb som ikke ville forekomme ligeså konsekvent uden for fiktionens verden, men som i romanen er med til at fremstille en bevidst vildledende ung person som slås med at finde sig i de multikulturelle Stockholm. Man kan argumentere for at når et sprogligt træk på denne måde kan benyttes som stilistisk greb i litteratur, må det være bredt etableret og muligt at afkode i sprogsamfundet. Trækket har da også været kendt og beskrevet af sprogfolk i mere end tyve år (Kotsinas 1988; Quist 2000), og det udgør muligvis en kandidat til fremtidig forandring i standardsprogene selvom det endnu er for tidligt at vise (Maegaard & Quist 2009).

Variation i markering af grammatisk genus er et andet træk vi finder i både Norge, Sverige og Danmark. Blandt de unge i Oslo udelades, i følge Opsahl (2009b) og Opsahl og Nistov (2010), den feminine indefinitte artikel 'ei' i visse kontekster. Der er en tendens til overforbrug af maskulinum sammenlignet med standard. Derudover konstateres udeladelse af genuskongruens, for eksempel "den kroppsspråket" i stedet for "det kroppsspråket". I Danmark ses en tendens til brug af fælleskøn, specielt i demonstrativer, i kontekster, hvor standarddansk har intetkøn (Quist 2000). For eksempel "den blad" i stedet for "det blad". Som ved variation i V2-reglen gælder det også for denne tendens til forenkling af genussystemerne at det ser ud til at være et træk der benyttes i uformelle kontekster blandt venner.

Fælles for de her nævnte grammatiske træk er at de involverer markerede træk. Det vil sige træk der (af grammatikere) regnes som specielle for et sprog, og her altså dansk, norsk og svensk. Markerede former er specielt sensitive over for forandring i kontekster med sprogkontakt og de er ofte særligt vanskelige for sprogtilegnere at lære (Lund 1997). Derfor er det måske ikke overraskende at det netop er markerede former der benyttes af de unge. De rummer nemlig et stilistisk potentiale som kan udnyttes – leges med, om man vil. Det er muligt at øge og mindske graden af at 'lyde som majoriteten' eller 'lyde som (immigrant) minoriteten' ved at bruge standardnormen for de markerede former eller ved at variere dem.

Brugen af variation i V2 og genusmarkering er for de unge i undersøgelserne *en mulighed*. De kan vælge at bruge den alternative form, eller de kan vælge standardformen. Dette er et gennemgående resultat i de tre skandinaviske landes undersøgelser. Der er altså ikke tale om at de unge ikke behersker dansk, svensk eller norsk syntaks og genusmarkering. De kan nemlig skifte fra situation til situation. De unges evne til at variere deres egen sprogbrug afhængigt af konteksten var netop Kotsinas' vigtigste argument for at *rinkebysvensk* skulle betragtes som en svensk varietet eller dialekt og ikke som tilegnersprog. De nyere skandinaviske undersøgelser viser sig altså at støtte Kotsinas' argument på dette punkt.

Udtale

Et gennemgående resultat i de danske, svenske og norske undersøgelser er at den fonetiske variation er emblematiske for den urbane ungdomstil. Udtalen er tydeligt genkendelig for de unge. De behøver ikke lytte til mange sekunders tale før de kan associere taleren med multietnisk sprogpraksis (Bodén 2010, Pharao & Hansen 2010, Bijvoet & Fraurud 2010). Men de konkrete fonetiske træk som varierer i forhold til standardsproget, er komplekse og vanskelige at beskrive idet de berører suprasegmentale såvel som segmentale træk (Pharao & Hansen: 1-2). En internordisk sammenstilling af parallelle fonetiske træk giver heller ikke mening på samme oplagte måde som gjaldt de grammatiske træk idet de fonetiske systemer er meget forskellige i Danmark, Norge og Sverige. Der er dog én undtagelse, et parallelt fænomen, som her kort skal berøres. I Danmark finder vi en tendens til udeladelse af stød i kontekster hvor standarddansk almindeligvis har stød (Quist 2000). Parallelt hermed finder man i Oslo en tendens til at distinktionen i *tonelag* om ikke forsvinder helt så i hvert fald varierer (Svendsen og Røyneland 2008). I en test, oplæsning af *minimale par*, finder Svendsen og Røyneland en tendens til at de unge erstatter tone II med tone I (Svendsen og Røyneland 2008: 73). For eksempel udtales ordet *bønder* almindeligvis med tone I [1bøn:|r] og ordet *bønner* med tone II [2bøn:|r] (i dansk er forskellen mellem de to ord netop tilstedeværelsen af stød eller ej, *bønder* udtales med stød, *bønner* uden). I dansk er der eksempler på at ord som *tusind*, *sammen* og *grim* udtales uden stød af unge københavnere på Nørrebro (Quist 2000). Disse ord ville i traditionel københavnsk udtale have stød på henholdsvis vokalen u [°tu⁰s|n], konsonanten m i [°s⁰m⁰|n] og [°g⁰r⁰m⁰]. Det ville på denne baggrund være oplagt at forestille sig at distinktionen af tonelag i svensk også ville variere i Malmø og Stockholm, men Bodén (2007) finder interessant nok ikke afvigelser fra standard sydsvensk udtale hvad angår svensk tonelag.

Det diskuteres om norsk og svensk tonelag har historisk forbindelse med dansk stød, men for begge fænomener gælder at de hører til de markerede former som kan være vanskelige for udlændinge at tilegne sig, og som er mere udsatte for variation og forandring. Derfor er det ikke så overraskende at vi finder variation i netop stød og (norsk) tonelag.

I Sverige rapporterer Bodén (2007, 2010) om en ny udenlandsk-lydende måde at tale svensk på. Bodén har studeret udtalen hos unge i flersprogede områder af Malmø, Göteborg og Stockholm (som en del af SUF-projektet, 'Språk och språkbruk bland ungdomar i flerspråkiga storstadsmiljöer', Boyd 2010). Bodén beskriver en ny accent som ikke kun er farvet af talernes førstesprog (tyrkisk, arabisk med mere), men ser ud til at være influeret af flere forskellige sprog. Hun har sammenlignet udtaler i svensk med blandt andet arabisk og tyrkisk udtale, men kan ikke finde fonetiske træk som overføres fra førstesproget til andetsproget (altså det fænomen som i andre sammenhænge har været kaldt *negativ transfer*). Man kan altså ikke tale om at de unge har en arabisk eller tyrkisk accent, men snarere en svensk accent farvet af det flersprogede miljø den er blevet til i. På den baggrund argumenterer Bodén for at betragte de unges sprog som en lokal svensk varietet, en multietnolekt. Hun kvalificerer dette yderligere ved at fastslå at talerens baggrund ikke ser ud til at determinere en bestemt udtale. Der er for eksempel talere med forældre som er født uden for Sverige der bruger almindelig standardsvensk udtale, og omvendt talere som har forældre der er født i Sverige, der bruger den udenlandsklydende accent.

Indtil videre findes desværre ingen lignende undersøgelser fra Danmark og Norge som systematisk sammenligner den lokale ungdomssproglige udtale med udtalen i de unges førstesprog, men man kunne godt forestille sig at samme tendens er at finde i København og Oslo – altså at udtalen vil være lokal med udenlandsk farvning, uden at der kan påvises direkte transfer fra talernes førstesprog. Det er dog et konsistent resultat i alle tre lande at etnisk baggrund ikke er en afgørende determinant for brugen af de multietniske sprogpraksisser, herunder udtalen, da ikke alle med minoritetsbaggrund deltager i disse praksisser, og omvendt findes majoritetsunge med indfødte forældre som bruger de multietniske praksisser (Quist 2012).

Leksikon

Den sidste gruppe af sproglige træk som kan sammenlignes på tværs af Danmark, Norge og Sverige, vedrører ordene. En række ord – de fleste med slang- og diskursregulerende funktioner – forbindes med de multietniske sprogpraksisser i Skandinavien. Ordene stammer fra de store indvandrersprog, hovedsa-

geligt arabisk og tyrkisk, men også serbisk, kurdisk, græsk med mere. Nogle ord er kun registreret helt lokalt, for eksempel kun i Oslo, men er ikke fundet andre steder. En del ord er dog genkommende i alle landene. Der viser sig nemlig at være en række sammenfald på tværs af Sverige, Norge og Danmark mellem hyppigt anvendte ord som de unge har lånt fra arabisk og tyrkisk. Her skal nævnes et par af de mest hyppige.

Diskurspartiklen *wallah* er almindeligt udbredt blandt de unge i både Danmark, Norge og Sverige (eller *vollah* eller *wolla* – der findes i litteraturen ingen fast konvention for skrivemåden, jf. Opsahl 2009a). *Wallah* er oprindeligt et arabisk ord der betyder 'ved Allah' eller 'jeg sværger ved Allah'. Det bruges i dansk, norsk og svensk til at understrege rigtigheden af det der siges. Man sætter det således enten foran eller bagved sætningen som det lægger sig til, for eksempel *wallah jeg snakka med han* – altså i betydningen 'det er sandt jeg talte med ham', og *han irriterer meg wollah*, i betydningen omtrent 'han irriterer mig, jeg sværger' (begge eksempler fra norsk, Opsahl 2009a: XX). Ordet er blevet næsten emblematiske for de unges sprog, og Aarsæther (2010) kan ligefrem rapportere om at flere af de unge i Oslo bruger det som betegnelse for selve sprogstilen idet de anvender formuleringen "at tale wallah" (Aarsæther 2010: 116)

Et andet udbredt udtryk er det tyrkiske ord *lan*. I tyrkisk betyder *lan* 'mand' eller 'ung mand', og blandt de unge i Skandinavien bruges det som en partikel der understreger det sagte, altså for eksempel *det er sejt, lan* – lidt på samme måde som man i dansk bruger 'mand' i uformel talesprog, for eksempel *bvad siger du, mand?* *Lan* bruges også som benævnelse eller kaldenavn for en person, ven eller fremmed, *hey, lan* eller *lan, vil du med?* Møller (2010) viser i en detaljeret analyse af en gruppe tyrkisk-danske unge fra Køge at *lan* også bruges med dansk udtale med stød [*lan*']. Det vil sige at ordet er integreret med drengenes øvrige sprog uden at det længere meningsfuldt kan opfattes som et tyrkisk ord (Møller 2010: 141).

I Malmø i Sverige har Ekberg (2010) undersøgt brugen af pronomenet 'så'n' som opfattes som særligt udbredt i svensk ungdomssprog. Den oprindelige funktion af ordet har været 'sammenligning' ('lige som', for eksempel *en så'n klänning som Lisa bar*), men de unge i Malmø bruger ordet til en række andre funktioner, for eksempel som determinator i stedet for de ubestemte artikler 'en' og 'ett' (*jeg var på så'n badplats*). Ekberg mener at der kan være tale om en grammatikaliseringsproces hvori 'så'n' med tiden måske vil erstatte de ubestemte artikler 'en' og 'ett'. Denne proces kan konstateres blandt alle unge i Malmø, men det ser ud til at det er unge som bor i de multietniske storbyområder som er i front af denne udvikling. Altså at frontløberne i sprogudviklingen

er unge der deltager i de beskrevne multietniske sprogpraksisser. Interessant nok finder Opsahl (2009b; Opsahl & Nistov 2010) en tendens til en tilsvarende proces med 'sånn' i Oslo. Til gengæld har vi – indtil videre – ingen rapporter om noget tilsvarende i Danmark.

Ved siden af diskurspartikler som *wallah* og *lan* bruger de unge indlån fra (hovedsageligt) tyrkisk og arabisk som i den nye flersprogede kontekst får en form for slangkarakter. Det vil sige de bruges og fungerer uformelt og står i stedet for et "normalsprogligt udtryk" (Anker-Møller mfl. 2001). Selvom mange af de unge i de skandinaviske undersøgelser ikke har tyrkisk som førstesprog, bruges oprindeligt tyrkiske ord som *kız* og *para*. *Kız* betyder pige – her brugt i et eksempel fra Ahmed i København: *Efter den der fest, jeg tænker bare på fest og kız*. *Para* er almindeligt brugt i Tyrkiet for penge, mens det i de unges brug af ordet i en skandinavisk kontekst kan siges at få en mere markeret betydning som kan sammenlignes med andre slangord for penge (i Danmark for eksempel gysser, moneter, slanter). Andre kendte ord i de skandinaviske byer er *jalla*, *salam*, *ew*, *inshalla* med flere.

Lan, *para*, *wollab* m.m. er også almindelige i andre europæiske storbyer (Wiese 2012; Dirim & Auer 2004; Cornips 2002), men i litteraturen findes så vidt vides endnu ingen bud på hvorfor det netop er disse ord der går igen på tværs af landenes ungdomsgrupper. Det er måske ikke overraskende at ordene overvejende stammer fra de store indvandrersprog tyrkisk og arabisk, og ikke de lidt mindre indvandrersprog, som for eksempel somali eller vietnamesisk. Det er de største sproggrupper der synes at præge hvilke ord der tages op af de unge (hvilket ikke nødvendigvis er tilfældet hvad angår udtale, jf. ovenfor). Et ord som *wallah* bruges også i tyrkisk, så en stor del af de europæiske indvandrere må formodes at kende til netop dette ord i forvejen. Men det gælder naturligvis ikke de tyrkiske ord som mange unge uden tyrkisk forkundskaber har taget til sig. Her kan man spekulere på om forklaringen skal findes i ordenes fyndighed og måske det at de forekommer nemme at kombinere med danske, norske etc. sætninger. Mange af ordene falder under klassiske 'slangdomæner' som udtryk for penge, piger, hilsner med mere – tænk bare på hvor mange slangord der findes for *pige* og *penge*.

Hvad hedder barnet?

I en analyse af en svensk debat om *blattesvenska*⁴ påpeger Milani (2010: 117) at de senmoderne etnisk og sprogligt blandede fællesskaber i storbyerne ud-

4 *Blatte* bruges i svensk – ofte nedsættende – om personer med minoritetsbaggrund. *Blattesvenska* kan sammenlignes med ordene *kebabnorsk* i Norge og *perkerdansk* i Danmark (Kulbrandstad 2004)

fordrer gænge strukturalistiske og sociolingvistiske kategorier som man tidligere har beskrevet sproglig variation med. De nye sprogsituationer har betydet intense debatter, specielt i Sverige, om hvad man kan kalde de nye sproglige fænomener som udvikler sig i de heterogene storbyområder. Kotsinas overtog i sin tid ordet *rinkebysvenska* fra de unge selv i hendes undersøgelser (Kotsinas: 1988). Ordet blev populært i den svenske offentlighed som betegnelse for svenske minoritetsunges eget sprog. Men som Bijvoet & Fraurud (2010: 187) peger på har ordet *rinkebysvenske* haft den uheldige effekt at være (med) skaber af forestillinger om en fast afgrænselig varietet tilhørende fast afgrænselige etniske grupper. Sproget er blevet betragtet som ringere og mindre udviklet end standardsvensk og traditionelle svenske dialekter, og skridtet til at bruge det nedsættende *blattesvenska* synes måske derfor ikke så langt (se også Stroud 2004 for en analyse af begrebet *rinkebysvenska* i offentlig diskurs). Som en slags moddiskurs – til i sær *blattesvenska* – har det svenske magasin *Gringo* foreslået den mere positivt konnoterede term *miljonsvenska* for at signalere blandt andet at varieteten bruges af mange forskellige (en million) mennesker og andre steder end i Stockholmforstaden Rinkeby (Milani 2010: 125).

I Danmark og Norge har man ikke i samme udstrækning som i Sverige haft en offentlig debat om hvad man rettelig kan og bør kalde de omtalte sproglige fænomener⁵. Her synes en mere traditionel, strukturalistisk, tilgang – udsprunget af dialektologien – at have været mere udbredt. I Danmark foreslog Quist således i 2000 termen *multietnolekt* for at signalere netop sammenhængen med almindelig (aner)kendt sproglig variation som har været beskrevet med andre lektbegreber (dialekter, sociolekter med mere) (se også diskussion heraf i Quist 2008). I Norge valgte man inden for UPUS-projektet⁶ (se Svendsen 2010) at anvende betegnelsen *multietnolektisk stil* for dels at bibeholde henvisningen til ligheden med andre 'lekter', dels for at signalere at der er tale om en stil i den forstand at brugerne skifter mellem forskellige stillejer afhængig af den specifikke kontekst⁷.

I Danmark afviser Møller (2010) (og andre med ham, Madsen 2008a og b; Jørgensen & Møller 2008; Jørgensen 2004) lekt-tilgangen, idet han argumenterer for et alternativt perspektiv der ikke tager udgangspunkt i en strukturel

5 Det betyder ikke at det har skortet på offentlig bevågenhed i almindelighed. Aviser, radio og tv har også i Norge og Danmark bragt mange historier om de unges "de nye dialekter", men det har ikke rejst en egentlig debat om hvad man rettelig bør kalde varieteterne.

6 "Utviklingsprosesser i urbane språkmiljø", <http://www.hf.uio.no/iln/forskning/prosjekter/upus/index.html>

7 Se også diskussion heraf mellem Quist og Opsahl i forbindelse med Opsahls disputatsforsvar ved Oslo Universitet 2010; Quist 2012: XX; Opsahl 2012: XX

sproglig beskrivelse. Møller foretrækker at tale om 'sæt af træk' i stedet for sprog, varieteter og 'lekter'. Det gør han fordi han med 'sæt af træk' sprogligt ønsker at opløse ideen om faste, afgrænselige sprog. I sine analyser viser han at de unge trækker på en bred vifte af sproglige træk som ikke meningsfuldt i den konkrete kontekst kan siges at høre til bestemte sprog eller varieteter. Han kalder derfor de unges sprogpraksis for *polysprogning* - hvilket er en specifikation af Jørgensens sprogningbegreb (Jørgensen 2004; 2010). Sprogningbegrebet er et forslag til et dynamisk sprogbegreb som ikke 'tingsligger' sprog og varieteter. Ifølge Jørgensens og Møllers sprogsyn taler mennesker nemlig ikke 'sprog', men bruger 'sæt af træk' som associeres med (de ideologiske konstruktioner) sprog, de er *sprogere*. Inden for dette paradigme undgår man derfor helst at bruge metasproglige begreber som 'etnolekt' og 'multiethnolekt'. I stedet bliver de unges egne, emiske, betegnelser for deres sprog ofte i sig selv objekt for analyse (for eksempel 'at tale integreret' versus 'at tale gadesprog', Madsen m.fl. 2010). Der er i det hele taget en fortløbende diskussion blandt forskerne i MultiNord om det er mest hensigtsmæssigt at bruge emiske eller metasproglige betegnelser for de unges sprogpraksisser. Kulbrandstad (2004) har i en artikel oplyst forskellige folkelige udtryk i Norge, Danmark og Sverige, for eksempel *kebabnorsk*, *wallanorsk*, *rinkebyvenska*, *rinkebyslang*, *perkerdansk* og *jallasprog*. Af de metasproglige navne som har været foreslået af skandinaviske forskere, kan nævnes *dialekt*, *sociolekt*, *register*, *multiethnolekt*, *ethnolect*, *multiethnisk ungdomssprog*, *multiethnolektisk stil* og *senmoderne urban ungdomsstil*. På trods af de mange forskellige navne i spil synes der dog at være enighed om at der ikke eksisterer et 'sandt' navn eller begreb som er bedst dækkende. Det er forskerens sprogsyn og analysetilgang der legitimerer det ene frem for det andet. Og – heldigvis – er der i MultiNord forskere med forskellige forskningsbaggrunde og sprogsyn.

Summary

Compared to other European countries, Scandinavian linguists were relatively early in carrying out studies on the emergence of new linguistic practices in urban areas characterized by large amounts of migrants (notably, the Swedish sociolinguist Ulla-Britt Kotsinas' path-breaking studies from 1980s). The Scandinavian countries are comparable with respect to urban organization and developments, and the languages are relative similar in grammar and vocabulary. Furthermore, the parallel socio-demographic developments of the three Scandinavian welfare states offer comparable socio-political backgrounds for young people in the ethnically mixed areas of the larger cities. This article presents an overview of the results of the Scandinavian research from the et-

hnically mixed urban neighborhoods of the cities of Oslo, Stockholm, Copenhagen, Malmö, Gothenburg and Aarhus. The article presents a set of syntactic, morphological and lexical variables that are recognized as co-occurring in the speech of adolescents across Scandinavia. Despite discussions and disagreements on how to term and conceptualize new linguistic practices we find some striking parallels across the Scandinavian countries.

Litteratur

Anker-Møller, Søren m.fl., 2001: *Politikens Slangordbog*. 6. udgave.

Bijvoet, Ellen & Kari Fraurud, 2010: "‘Rinkeby Swedish’ in the Mind of the Beholder. Studying Listener Perceptions of Language Variation in Multilingual Stockholm". I: Pia Quist & Bente Ailin Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters. S. 170-188.

Bodén, Petra, 2007): "‘Rosengårdssvensk’ fonetik och fonologi". I: Lena Ekberg (red.): *Språket hos ungdomar i en flerspråkig miljö i Malmö*. Nordlund 27. Småskrifter från Nordiska språk, s.1 – 47. Lund: Nordiska språk, Språk- och litteraturcentrum.

Cornips, Leonie, 2002: "Etnisch Nederlands in Lombok. I: Hans Bennis m.fl. (red.): *Een buurt in beweging. Talen en Culturen in het Utrechtse Lombok en Transvaal*. Amsterdam: Aksant. S. 285-302.

Dirim, Inci & Peter Auer, 2004: *Türkisch sprechen nicht nur die Türken. Über die Unschärfbeziehung zwischen Sprache und Ethnie in Deutschland*. Berlin: Walter de Gruyter.

Ganuza, Natalia, 2008: *Syntactic variation in the Swedish of adolescents in multilingual urban settings. Subject-verb order in declaratives, questions and subordinate clauses*. Ph.d.-afhandling, Stockholm Universitet.

Ganuza, Natalia, 2010: "Subject-Verb Order Variation in the Swedish of Young People in Multilingual Urban Areas". I: Pia Quist & Bente Ailin Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters. S. 31-48.

Kotsinas, Ulla-Britt, 1988: "Immigrant Children’s Swedish – A New variety?" *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, Vol. 9, Nos. 1&2, s. 129-140

- Kulbrandstad, Lars Aanders, 2004: "Kebabnorsk", "perkerdansk" og "gebrokken"- ord om innvandreres måte å snakke majoritetsspråket på. I: Helge Sandøy (red.): *Den fleirspråklege utfordringa*. Oslo: Novus. S. 108-130.
- Jørgensen, Jens Normann & Janus Spindler Møller, 2008: "Poly-Lingual Languageing in Peer Group Interaction". *Nordand: nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, vol 3, nr. 2. S. 39-56.
- Jørgensen, Jens Normann, 2004: "Languageing and languagers". I: Christine B. Dabelsteen & Jens Normann Jørgensen (red.): *Language and Language Practices*. Københavnerstudier i tосprogethed, vol. 36. S. 5-22.
- Jørgensen, Jens Normann, 2010: *Languageing: Nine Years of Poly-Lingual Development of Young Turkish-Danish Grade School Students*. Københavnerstudier i tосprogethed.
- Madsen, Lian Malai, Janus Spindler Møller, Jens Normann Jørgensen, 2010: "“Street Language” and “Integrated”: Language Use and Enregisterment Among Late Modern Urban Girls": I: Lian Malai Madsen, Janus Spindler Møller, Jens Normann Jørgensen (red): *Ideological Constructions and Enregisterment of Linguistic Youth Styles*. Copenhagen studies in bilingualism, vol. 55, Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet, København. S. 81-113.
- Madsen, Lian Malai, 2008a: *Figthers and outsiders: linguistic practices, social identities, and social relationships among urban youth in a martial arts club*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.
- Madsen, Lian Malai, 2008b: "Senmoderne urbane ungdomssproglige stiltræk og identitetskonstruktion hos tre Taekwondo-kæmpere i København". *Nordand, nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*. S. 7-30.
- Maegaard, Marie & Pia Quist, 2009: "Multiethnic linguistic practices – a future standard Copenhagen?" Foredrag præsenteret ved *ICLaVE 5* Københavns Universitet 2009.
- Møller, Janus, 2010: "Polylingualism in the Steak House: Exploring Linguistic Practices in Late Modern Copenhagen". I: Pia Quist & Bente Ailin Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters. S. 127-141.

- Källström, Roger, 2010: "Literary Use of Multiethnic Youth Language. Noninversion in Swedish Fiction". I: Pia Quist & Bente Ailin Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters. S. 142-155.
- Lund, Karen, 1997: *Lærer alle dansk på samme måde? En længdeundersøgelse af voksnes tilegnelse af dansk som andetsprog*. Herning: Special-pædagogisk forlag
- Opsahl, Toril & Ingvild Nistov, 2010: "On Some Structural Aspects of Norwegian Spoken among Adolescents in Multilingual Settings in Oslo". I: Pia Quist & Bente Ailin Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters. S. 49-64.
- Opsahl, Toril, 2009a: "Wolla I swear this is typical for the conversational style of adolescents in multiethnic areas in Oslo". I: Frans Gregersen og Unn Røyneland (red.): Special issue of *Nordic Journal of Linguistics. Sociolinguistics*. 32-2, s. 221-244.
- Opsahl, Toril: 2009b: "Genusmarkering og sånn i norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo". I: "Egentlig alle kan bidra!" - en samling sosiolingvistiske studier av strukturelle trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo. Ph.d.-afhandling Oslo Universitet.
- Opsahl, Toril, 2009c: "Enkelt og tøft: Non-V2 i deklarativsetninger med topikaliserede elementer hos ungdommer i multietniske miljøer i Oslo". I: "Egentlig alle kan bidra!" - en samling sosiolingvistiske studier av strukturelle trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo. Ph.d.-afhandling Oslo Universitet.
- Opsahl, Toril, 2012: "Svar...XXX". *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*. S.
- Quist, Pia & Bente Ailin Svendsen (red.), 2010: *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters.
- Quist, Pia, 2000: "Ny københavnsk 'multiethnolekt'. Om sprogbrug blandt unge i sprogligt og kulturelt heterogene miljøer". *Danske Talesprog* 1, s. 143-212.
- Quist, Pia, 2008: "Sociolinguistic approaches to multiethnolect: Language variety and stylistic practice". *International Journal of Bilingualism* 12 (1 & 2), s. 43-61.
- Quist, Pia, 2012: *Stilistisk Praksis*. København: Museum Tusulanum.

- Quist, Pia, 2012: "Opposition i anledning af Toril Opsahls ph.d.-disputas ved Universitetet i Oslo, 12. februar 2010". *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*. S. 314-323.
- Stroud, Christopher, 2004: "Rinkeby Swedish and semilingualism in language ideology debates: A Bourdieuan perspective". *Journal of Sociolinguistics* 8. S. 163-230.
- Svendsen, Bente Ailin og Unn Røyneland, 2008: "Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway". *International Journal of Bilingualism*. 12(1 & 2), s. 63- 83.
- Svendsen, Bente Ailin, 2010: "Linguistic Practices in Multilingual Urban Contexts in Norway: An Overview". I: Pia Quist & Bente Ailin Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters. S. 12-16.
- Wiese, Heike, 2010: *Kiezdeutsch. Ein neuer Dialekt entsteht*. München: Verlag C.H. Beck.
- Aarsæther, Finn, 2010: "The Use of Multiethnic Youth Language in Oslo". I: Pia Quist & Bente Ailin Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters. S. 111-126.

Emneord: Multiethnolekt, flersprogethed, skandinaviske byer, unges sprog

Pia Quist er lektor ved Københavns Universitet, ph.d.